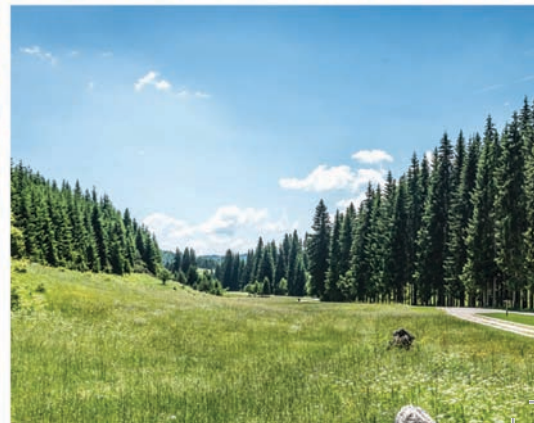
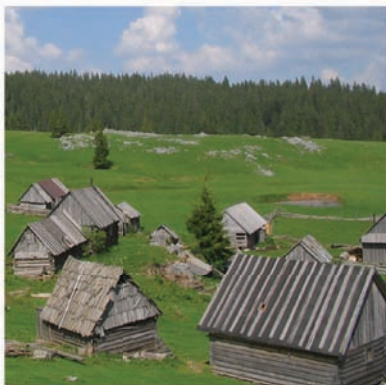

BIOTSKA RAZNOVRSTNOST – TO JE TVOJ POSEL!

**Gospodarski razvoj na zavarovanih
območjih s pomočjo narave**

BIODIVERZITETA – TO JE TVOJ POSEL!

Ekonomski razvoj na zavarovanih območjih s pomočjo narave

Založnik:

Global nature fund v okviru projekta ECO KARST, podprto preko transnacionalnega programa Interreg Podonavje in sofinancirano s skaldic Evropske unije (ERDF in IPA).

Spletna stran: www.globalnature.org

Avtorji:

Udo Gattenlöhner, Andrea Peiffer, Ronja Volles (Global Nature Fund)

K nastanku publikacije so prispevali:

Nadira Berbič (CENER21), Ana Bordjan (Zavod za gozdove Slovenije), Anghel Drasovean (Naravni park Apuseni), Melina Džajić Valjevac (CENER21), Aleksander Golob (Zavod za gozdove Slovenije), Zlata Grabovac (Bijambare zaščiteno Območje), Katarina Husnjak Malovec (Naravni park Žumberak-Samoborsko gorje), Andras Schmotzer (Narodni park Bükk), Zsanett Laufer (Narodni park Bükk), Dubravka Kranjčević (Naravni park Žumberak-Samoborsko gorje), Béla, Kuslits (MTA ÖK), Ranko Milanović (Narodni park Tara), Christoph Nitsch (Narodni Park Kalkalpen), Franziska Pöpperl (Narodni Park Kalkalpen), Evelyn, Rusdea (Univerza v Freiburgu), Irem Silajdžić (CENER 21), Jošt Stergaršek (Notranjski Regijski Park), Alexander Zinke (Urad za okolje Avstrija)

Grafično oblikovanje in prelom:

Center za Energijo, Okolje in Vire – CENER21, Sarajevo

Elektronska verzija dostopna na:

<http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/eco-karst/outputs>

Maj, 2018

Ta publikacija je bila izdana v okviru projekta “ECO KARST – Ekosistemske storitve kraških zavarovanih območij – gonilna sila lokalnega trajnostnega razvoja”, podprto preko transnacionalnega programa Interreg Podonavje in sofinancirano s skaldi Evropske unije (ERDF in IPA).

Priporočeno citiranje: Gattenlöhner U., Peiffer A., Volles R., 2018. Biodiverziteteta – to je tvoj posel! Ekonomski razvoj na zavarovanih območjih s pomočjo narave. Transnacionalni program Interreg Podonavje, projekt ECO KARST

Vsebina

1. Cilj te publikacije in ciljno občinstvo	4
2. Ekosistemske storitve na zavarovanih kraških območjih – gonilna sila lokalnega in trajnostnega razvoja	6
3. Kaj je sonaravno podjetje?	6
Kaj je biotska raznovrstnost?	10
Kaj so ekosistemske storitve?	10
4. Sonaravno podjetništvo – mednarodni pristopi	12
5. Sonaravno podjetništvo – pristopi na pilotnih področjih	20
Narodni park Apuseni	22
Območje zavarovane krajine Bijambare	26
Narodni park Bükk	30
Narodni park Kalkalpen	34
Notranjski regijski park	38
Narodni park Tara	42
Naravni park Žumberak-Samoborsko Gorje	46
6. Naslednji koraki – ukrepaj – kako začeti	52
Slovarček pojmov	56

1. Cilj te publikacije in ciljno občinstvo

Cilj te publikacije je osvetliti priložnosti za kombiniranje ohranjanja narave in lokalnega gospodarskega razvoja, da bi vzpostavili win-win situacijo. Eden od načinov za doseg tega je promocija tako imenovanega sonaravnega podjetništva (SNP).

To publikacijo priporočamo podjetnikom, kmetom, lokalnim prebivalcem, upravljavcem narave in drugim zainteresiranim deležnikom, ki želijo več izvedeti o podjetjih, ki uspešno usklajujejo ohranjanje narave in biotsko raznovrstnost s svojimi gospodarskimi dejavnostmi.

Poleg mednarodnih primerov dobre prakse bodo predstavljeni obetavni pristopi sedmih iz pilotskih področij ECO KARST-a.

Zadnji tesarski mojster ob končni obdelavi svojega drevaka (tradicionalnega čolna), Slovenija - Jošt Stergaršek ©

2. Ekosistemske storitve na zavarovanih kraških območjih – gonilna sila lokalnega in trajnostnega razvoja

Ta publikacija je proizvod projekta ECO KARST. Cilj ECO KARST-a je prispevati k varstvu, ohranjanju in trajnostni uporabi kraških ekosistemov v Podonavju in Dinaridih z ozaveščanjem o ekosistemskih storitvah in povečevanju števila predanih lokalnih sonaravnih podjetnikov. Projekt vključuje sedem zavarovanih kraških območij v sedmih različnih državah s skupnimi značilnostmi in podobnimi izzivi.

V okviru projekta ECO KARST razvijamo in implementiramo celovit pristop pri upravljanju naravnimi viri na sedmih pilotskih področjih. Da bi to lahko dosegli, izvajamo temeljito analizo lokalnih ekosistemov in storitev, ki jih ti nudijo družbi. To vrednotenje je opisano v ločeni publikaciji z naslovom »Ekosistemske storitve na zavarovanih kraških območjih«. Zanašajoč se na obstoječe ekosistemske storitve je mogoče razviti nove poslovne priložnosti, ki ne bodo samo zagotovile več služb, ampak bodo hkrati prispevale k ohranjanju narave in razvoju skupnosti.

Ključni dejavnik, ki prispeva k uspehu je sodelovanje lokalnih prebivalcev in upraviteljev parkov, podjetnikov, NVO in oblasti. Z njihovim poznavanjem regije in njihovo predanostjo se bodo lahko razvile in v praksi uveljavile nove ideje na področju sonaravnega podjetništva.

Mokrotne kraške travnike in nizka barja naseljuje bogato in ogroženo rastlinje, kot so divje gladiole, Slovenija, Foto arhiv društva Modro nebo ©

3. Kaj je sonaravno podjetje?

Sonaravno podjetje (SNP) je podjetje, ki ustvarja finančni dobiček in hkrati pozitivno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti.

To je pomembno, ker imajo posamezniki, skupnosti in podjetja korist zaradi uporabe naravnih virov in ekosistemskih storitev. Takšne ekosistemske storitve vključujejo prispevke ekosistemov človeški blaginji in gospodarski produktivnosti. Biotska raznovrstnost – raznolikost vrst, genov in raznovrstnost ekosistemov – pomaga zagotoviti preskrbo z ekosistemskimi storitvami in uresničitev gospodarskih dejavnosti. To je temelj za delovanje gospodarstva in dobrih življenjskih razmer.

Zaradi hitre gospodarske rasti in rasti prebivalstva v svetu poraba naravnih virov enakomerno narašča. To v povezavi z onesnaževanjem in pretiranim izkoriščanjem ekosistemov in tudi klimatskimi spremembami povzroča izgubo biotske raznovrstnosti in ekosistemskih storitev brez primere.

Sonaravna podjetja poizkušajo presekati ta začarani krog in omogočiti dolgoročni gospodarski razvoj ob hkratnem ohranjanju biotske raznovrstnosti. Na sedmih pilotskih območjih so najpomembnejši gospodarski sektorji za razvoj SNP gozdarstvo, kmetijstvo in turizem.

Kuščar iz Narodnega parka Bukk, Foto arhiv Narodnega parka Bukk ©

Kaj je biotska raznovrstnost?

Biotska raznovrstnost je raznolikost vrst, genetska raznovrstnost znotraj vrst (globalno in lokalno) in raznovrstnost ekosistemov.

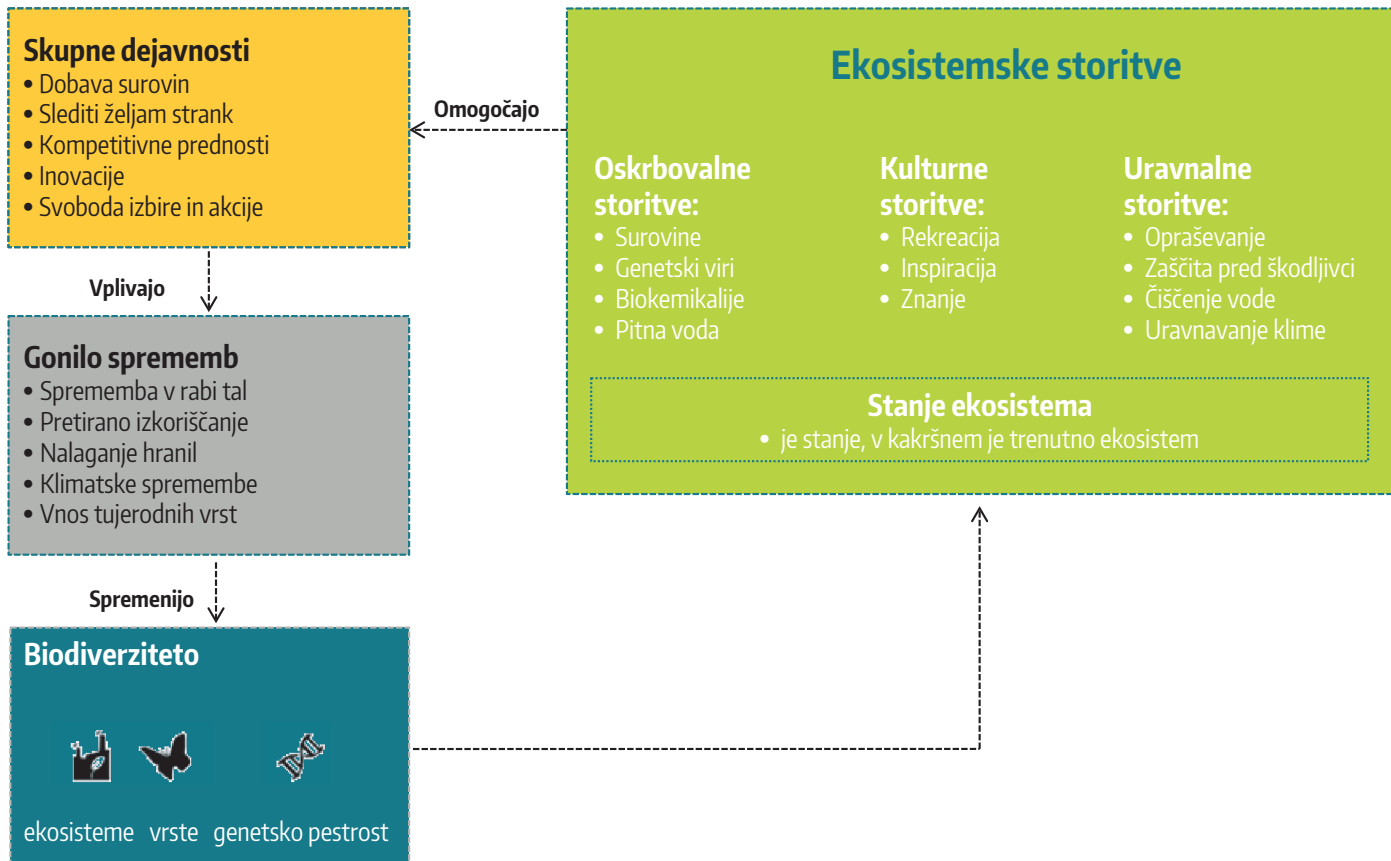
Kaj so ekosistemske storitve?

Ekosistemske storitve so darila, ki nam jih narava daje. S pomočjo koncepta ekosistemskih storitev bi radi zaobsegli kompleksne odnose med naravo in družbo na poenostavljen način: da bi nam to uspelo, si sposojamo analogijo iz gospodarstva: dobavitelj (ekološki sistem) ponuja različne storitve koristniku (družba).

Ekosistemske storitve lahko razdelimo v tri kategorije:

- **Oskrbne storitve** – materialni produkti, ki jih nudijo ekosistemi, kot so hrana, žita, sadje, gorivo, celuloza (les, volna), rastline, naravna medicina, okrasni materiali (rože, školjke) itd.
- **Uravnalne storitve** – procesi v ekosistemu omogočajo stabilne in varne življenjske pogoje, kot so regulacija kakovosti zraka, uravnavanje podnebja, preprečevanje erozije, prečiščevanje vode, preprečevanje bolezni, nadzor nad škodljivci, regulacija in ublažitev poplav itd.
- **Kulturne storitve** – nematerialne koristi, ki jih omogočajo ekosistemi, kot so duhovna obogatitev, kognitivni razvoj, navdih, sprostitve, družbene povezave, kulturna dediščina, estetske izkušnje in ekološki turizem.

Za nadaljnjo razpravo o ekosistemskih storitvah in njihovi oceni si oglejte publikacijo "Ekosistemske storitve na zavarovanih kraških območjih".

Vir: prilagojeno iz (Beständig & Wuczowski, 2012)

4. Sonaravno podjetništvo – mednarodni pristopi

Ideje sonaravnega podjetništva se čedalje bolj razvijajo in uresničujejo povsod po svetu. Eden od najbolj pogostih primerov sonaravnega podjetništva so čebelarji. S proizvodnjo medu, ki ga vsepovsod po svetu uživajo kot priljubljeni in okusni živež z zdravilnimi učinki, čebelarji ne samo zaslužijo dohodek, ampak tudi pomagajo ohranjati biotsko raznovrstnost zaradi učinka opravevanja. Globalno je skoraj 90 odstotkov divje cvetočih rastlin in več kot 75 odstotkov živilskih rastlin vsaj delno odvisnih od živalske opravevanja. Domače čebele so med najpomembnejšimi žuželkami opravevalci, ker vsak dan obiskujejo veliko različnih vrst in veliko število cvetov. Toda zaradi spreminjanja kmetijskih praks, uporabe pesticidov in izgube številnih vrst in življenjskih okolij so domače čebele in drugi divji opravevalci ogroženi. Čebelarstvo je tako zelo pomembna dejavnost. Proizvodnja organskega medu je še posebej dober način, s katerim prispevamo k zaščiti vrst, ker zmanjšuje uporabo sintetičnega in medicinskega zdravljenja. Lokacija panjev je pri organski proizvodnji zelo pomembna: dovolj daleč stran od industrije, konvencionalnega kmetijstva in avtocest.

Drugi dober primer SNP s precejšnjim pozitivnim učinkom na biotsko raznovrstnosto travniški sadovnjaki in posledična produkcija sadnih sokov, mošta in likerjev. Ekstenzivni sadovnjak predstavlja ekološki prehod med odprtimi in gozdnimi površinami in lahko ponudi življenjski prostor več kot 5000 vrstam živali in rastlin. To je tako zaradi različnih plasti, ki obstajajo na takšnem sadovnjaku: tla, podrast, mahovi, veje in vejice, mrtev les in drevesne dupline zagotavljajo različne vrste življenjskih prostorov. V času nenehne intenzifikacije kmetijstva travniški sadovnjaki zagotavljajo pribežališče živim organizmom. Poleg varovanja biotske raznovrstnosti sadovnjaki varujejo tla pred erozijo, proizvajajo kisik, okarakterizirajo pokrajino in so dragoceni za rekreacijo in turizem.

Na naslednjih straneh so opisani primeri mednarodnih SNP, da bi se lahko porodile začetne ideje, ki bi spodbudile razvoj novih podjetij na zavarovanih območjih na krasu.

Domačin nabira cvetove arnike (*Arnica montana*), Romunija, Foto arhiv Ecoherba & Bioflora Apuseni ©

PASTIR RHÖNSKIH OVAC, Oberelsbach-Ginolfs, Nemčija | Ekstenzivna raba tal in živinoreja

Družina g. Kolba živi v Rhönskem biosferskem rezervatu. Kmetija goji zelenjavo in krmo za lastno živino, ovce, piščance in gosi. Sosednji kmet, ima klavnico za skupino kmetov. Meso potem predela lokalni mesar. Josef Kolb je skupaj z drugimi kmeti ustvaril lokalno vrednostno verigo. Proizvode prodajajo v trgovini na kmetiji. Približno 80 % mesa dostavijo restavracijam v regiji.

Vpliv na biotsko raznovrstnost: V sodelovanju z nemško NVO (BUND) je g. Kolb v regijo ponovno uvedel Rhönske ovce, vrsto, ki je skoraj izumrla. Paša teh ovc na lokalnih pašnikih pripomore k vzdrževanju pokrajine in ohranjanju biotske raznolikosti na pašnikih. Vsi njegovi proizvodi imajo organski certifikat in so izdelani brez uporabe kemičnih pesticidov.

Dejavniki uspeha: Regionalno proizvodnjo domorodne Rhönske ovce kmetje uporabljajo kot edinstveno prodajno točko. To je ustvarilo rastoče zanimanje za proizvode med lokalnimi restavracijami. V Rhönskem biosferskem rezervatu se splošna blagovna znamka imenuje "DachmarkeRhön". Ustvarjena je bil z namenom promocije regionalnih proizvodov upoštevajoč stroge članske kriterije. G. Kolb je eden od več kot tisočih proizvajalcev, predelovalcev, prodajalcev na drobno in restavracij, ki uporabljajo lokalno znamko. Vse te dejavnosti so znatno izboljšale sodelovanje med proizvajalci in omogočajo boljšo izmenjavo informacij med ljudmi.

Josef Kolb

www.rhoenschaf-laden.de

info@kolbs-bio-hof.de

Foto arhiva Pastir za Renske ovce

DEHESA CASABLANCA-AMBROSÍA, Cáceres, Španija | Proizvodnja, predelava in prodaja govedine

Enrique Vega je kmet že več kot 35 let. Upravlja tipično kmetijo v velikosti več kot 400 ha na severu Extremadure. Kmetija Casablanca-Ambrosía je španska "Dehesa", tradicionalen, a tudi posodobljen sredozemski sistem, ki združuje rejo živine z gozdarstvom in poljedelstvom. Kmetija proizvaja certificirano organsko govedino. S pomočjo delovanja lastne klavnice se meso prodaja neposredno potrošnikom. Poleg tega je kmetija pred nekaj leti začela turistom ponujati izobraževalne dejavnosti.

Vpliv na biotsko raznovrstnost: Ta "Dehesa" je uspešen primer, kako je lahko ekstenzivno kmetijstvo, ki vključuje poljedelstvo, gozdarstvo in pašo živali, lahko kompatibilno ne le z ohranjanjem narave in ruralnim

razvojem, ampak je tudi potrebno za dosego obeh ciljev. Od samega začetka je Enrique močno osredotočen na zdrava tla in gostoto živali. Uporablja domorodne vrste krav, ki jih premika iz pašnika na pašnik glede na letne čase. Poleg tega živali krmi z avtohtonimi stročnicami.

Dejavniki uspeha: Enrique Vega razume kmetijo kot kompleksni naravni sistem in okoljevarstvena problematika se upošteva pri upravljaljskih odločitvah. Neposredna predelava in trženje mesa sta osrednjavidi uspeha podjetja, saj to zagotavlja visoko kakovost proizvodov in vzpostavlja odnose s strankami na temelju zaupanja.

Prehrambena zadruga Dobra zemlja, Skopje, Makedonija | Potrošniška zadruga za organsko hrano

Dobra zemlja je potrošniška zadruga, ki je bila registrirana leta 2015. Organizirajo prodajo lokalnih makedonskih organskih proizvodov svojim članom, ki lahko vsak teden dobijo košarico s sezonskim sadjem in zelenjavo. Stranke, ki niso člani zadruge, lahko kupujejo hrano v trgovinah. Glavni cilj je zagotoviti dostop do zdravih, cenovno dostopnih organskih proizvodov iz regije, ki so vredni zaupanja. Trije polno zaposleni uslužbenci delajo v trgovini in vsak teden zapakirajo približno devetdeset košar.

Vpliv na biotsko raznovrstnost: Vsa hrana, ki jo prodaja zadruga, je proizvedena brez kemičnih pesticidov ali umetnih gnojil. Približno trideset proizvajalcev redno dostavlja svoje proizvode. Kmete izberejo v skladu s specifičnimi kriteriji, kot so kratka razdalja, večkulturne plantaže, organska proizvodnja in drugi trajnostni dejavniki. Proizvode dostavijo z javnim prevozom, kar omogoča nizke izpuste in transportne

stroške. Poleg tega je zadruga vključena v management nizke količine odpadkov: steklo se reciklira in plastične vrečke so povsem prepovedane. S svojimi proizvajalci organizirajo tudi dogodek izmenjave semen.

Dejavniki uspeha: Zadruga spodbuja neposreden stik med proizvajalci in potrošniki. Lep primer je organizacija obiskov na kmetijah. Kmetje z nizko proizvodnjo imajo korist od zadruge, ker so manj odvisni od velikih supermarketov. Pomemben dejavnik uspeha dobre zemlje je zanesenjaštvo in vrednote treh soustanoviteljev in lastnikov zadruge: ustanovitev zadruge je njihov način prispevka ekološki trajnosti in zdravi prehrani.

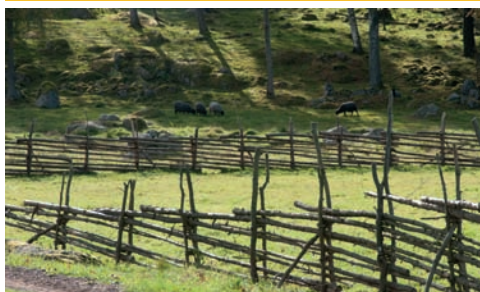
Heylen bvba, Geel, Belgija | Trajnostni krajinski management

Tom Heylen je svoje podjetje ustanovil leta 1995, ko je bil star 21 let, potem ko je deloval kot prostovoljec na področju varstva okolja. V Belgiji je pionir. Bil je prvi, ki je ponudil delo na zavarovanih območjih in krajinsko zasnovano, ki je prijazna do narave. Uporablja strojni vozni park, ki je sestavljen iz bagrov goseničarjev, prekucnikov, traktorjev in vrsto manjših strojev. Sodeluje zlasti z nacionalnimi in regionalnimi vladami, organizacijami za varstvo narave in na projektih EU, kot je EU-Life.

Vpliv na biotsko raznovrstnost: Ena od njegovih glavnih delovnih metod je omejevanje zbijanja tal med delom. Ponavljajoče se delo s težkimi stroji na območjih lahko zmanjša rast rastlin. Zato uporablja posebne lahke stroje z boljšo razporeditvijo teže. Njegovo podjetje na primer kosi pašnike na zavarovanih območjih, preprečuje, da bi področja z vresjem prerasli gozdovi, in izvaja gozdarska dela v krhkih okoljih. Poleg tega uporablja toliko naravnega materiala (npr. certificiran les,

biorazgradljivo motorno olje), kot je le mogoče. Podjetje prav tako gradi sisteme za predelavo odpadne vode na oddaljenih območjih z uporabo naravnih sistemov za prečiščevanje vode, kot so trstičje ali magmatske kamnine.

Dejavniki uspeha: Tom Heylen je osnoval svoje podjetje kot samozaposleni, zdaj pa zaposluje 23 ljudi. Znanje, ki ga je dobil kot prostovoljec pri okoljevarstvenem delu in tudi zahteve s strani oblasti so bili pomembni dejavniki za uspešno rast njegovega posla. Ustvarjanje okoljske zavesti med svojimi zaposlenimi in prilagajanje strojev so zelo pomembni za njegovo uspešno upravljanje z biotsko raznovrstnostjo.

URNATUR, Ödeshög, Švedska | Ekološki turizem, kmetovanje

Ulrika Krynitz, biologinja in oblikovalka, in Håkan Strotz, gozdar, sta lastnika kmetije v velikosti 50 ha, kjer sta začela s svojim podjetjem na področju ekološkega turizma leta 2007. Zasebni gostje in udeleženci konferenc so nastanjeni v odličnih kočah, ki jih je zgradil Håkan iz lesa, notranjost pa je opremila Ulrika. Hišice brez elektrike se nahajajo na gozdnem področju, stran od kmetij. Gostom ponujata zelenjavo iz njunega lastnega vrta, meso njihovih lastnih ovac, gobe in jagode iz gozda in ribe iz jezera.

Vpliv na biotsko raznovrstnost: Lastnika tega podjetja s področja ekološkega turizma pravita, da jima turizem omogoča, da več časa posvetita ohranjanju biotske raznovrstnosti. Toda njuno okoljevarstveno delo veliko prispeva k visoki vrednosti in posebnim izkušnjam, ki jih ljudje doživijo na njihovi kmetiji. Svojo zemljo si prizadevata obdelovati zelo tradicionalno. Seno na primer pridobita

pozno v juliju z uporabo tradicionalnih tehnik, da bi spodbudila rast ogroženih rastlinskih vrst na njihovih travnikih. Vsi izdelki, ki jih jedo na kmetiji, so proizvedeni organsko ali pa jih pridobijo iz bližnjih virov. S pomočjo uporabe solarnih panelov za elektriko in lesa iz gozda za gretje prihranita toliko virov, kot je le mogoče.

Dejavniki uspeha: Ulrika in Håkan pravita, da je bilo za njiju pomembno, da sta se že na začetku osredotočila na svoje delo varstva narave. Ponosna sta na zdrave ekosisteme, ki sta jih ustvarila, in bi se opisala kot "proizvajalca biotske raznovrstnosti". Pomembno je prepoznati, da obstaja naraščajoč trg za pristen turizem, ki temelji na naravi. Medtem ko veliko ljudi na začetku ni verjelo v njune načrte, se zdaj vse več ljudi zanima za njun turizem in napore za ohranjanje biotske raznovrstnosti.

DIVJINA ŠKOTSKE, Aviemore, Škotska | Ekološki turizem, okoljsko izobraževanje

Divjina Škotska, ki je bila ustanovljena v letu 2001, je organizator potovanj, ki ponuja vrsto aktivnih počitnic in izkustev divjine v Škotskem višavju. Podjetje želi ljudem pomagati, da se povežejo z okoljem in uživajo v naravi na trajnosten način. Da bi podprla lokalno gospodarstvo, Divjina Škotska promovira lokalno proizvedeno hrano in sodeluje z majhnimi družinskimi hoteli in restavracijami.

Vpliv na biotsko raznovrstnost: Divjina Škotska poizkuša zmanjšati svoj vpliv na okolje na različne načine. Izvaja vrednotenje okoljskega tveganja, da bi analizirala potencialno negativne vplive njihovih odprav in sledi mednarodnim standardom "Leave no trace" in s tem zagotavlja, da narava in kultura zaradi potovanj nista okrnjeni. Svoje vodiče izobražuje glede biotske raznovrstnosti in narave. S pomočjo »Programa prispevkov za zaščito narave« lahko ob rezervaciji stranke prostovoljno podprejo napore za ohranjanje narave po vsej Škotski.

Dejavniki uspeha: Zaradi visoke ravni strokovnosti vodičev in tesnega sodelovanja z narodnimi parki, kjer delujejo, in drugimi upravniki prostoživečih živali in rastlin Divjina Škotska omogoča izkušnjo stika s prostoživečimi živalmi in rastlinami. Visok nivo storitev za stranke je zagotovljen tudi zaradi sodelovanja in interakcije z lokalnimi skupnostmi in podjetji. V splošnem ti napori turistom omogočijo nepozabno potovanje.

5. Sonaravno podjetništvo – pristopi na pilotnih področjih

Sedem zavarovanih območij se sooča s podobnimi izzivi pri razvoju sonaravnega podjetništva. Toda v vseh parkih in na okoliških področjih že obstajajo podjetja, ki so storila prve korake v smeri varstva biotske raznovrstnosti in kulturne dediščine. Naslednje strani postrežejo s kratko predstavitevijo dveh lokalnih podjetij vsakega pilotnega področja. Ta podjetja in posamezniki imajo potencial, da bi postali sonaravni podjetniki ali pa jih lahko tako že zdaj razumemo. Poleg tega so ti lokalni primeri prenosljivi v druge regije.

Podeželjska krajina v Narodnem parku Apuseni, Romunija, Foto arhiv NP Apuseni ©

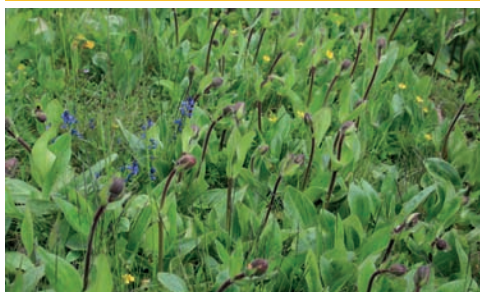
NARODNI PARK APUSENI

Narodni park Apusenina zahodnem delu romunskih Karpatov pokriva področje 75.784 ha. Za to področje je značilnih več kot 1500 jam, gozdov in bogata biotska raznovrstnost s približno 1550 vrstami rastlin in 1350 vrstami živali. Park ima tudi največjo zalogo podzemeljskega ledu na svetu in predele bogate s fosili, kot je Medvedja jama. Vrsta podjetij že deluje znotraj ali pa v soseščini parka. V osnovi morajo dobiti podjetja, ki delujejo znotraj parka, dovoljenje s strani oblasti. Podjetja so v glavnem majhna in se ukvarjajo s pridelavo lesa (večina teh podjetij je zelo majhna) in kmetijstvom, pa tudi z zdravilnimi rastlinami, čebelarstvom in turizmom.

Poletno leseno naselje Gardisoara v NP Apuseni, Romunija, Foto arhiv NP Apuseni ©

Ecoherba in Bioflora Apuseni, Ecoherba d.o.o., Alba; Bioflora Apuseni d.o.o., Cluj, Romunija | Zeliščne in zdravilne rastline

Ecoherba in Bioflora Apuseni sta rezultat dolgega procesa interdisciplinarnih in medkulturnih raziskav več evropskih institucij (Univerza v Freiburgu, WWF-UK, Univerza kmetijskih znanosti, Veterinarska medicina iz Cluj-Napoca, Romunija, in iz Welede). Prve raziskovalne študije je na področju parka začela Univerza v Freiburgu s projektom Apuseni. V času nadaljevalnega projekta Arnica je bil vzpostavljen stik z Weleda AG iz Nemčije in leta 2007 je bila ustanovljena Ecoherba kot rezultat te raziskave in razvoja projekta. Leta 2010 je bila po priporočilu Welede ustanovljena Bioflora Apuseni kot možna rešitev za nove socialno gospodarske izzive. Dve podjetji zaposlujeta približno 25 sezonskih delavcev in imata štiri stalne lokalne uslužbenke. Eden glavnih proizvodov je zdravilna rastlina Arnica montana, ki zagotavlja pomembno sestavino za vrsto farmacevtskih in kozmetičnih proizvodov.

Napori za ohranitev biotske raznovrstnosti: Podjetji sta osredotočeni na ohranjanje zaraščajočih se travnišč z majhno hranljivo vrednostjo v tradicionalni pokrajini gorovja Apuseni. Takšni raznovrstni oligotrofni travniki in pašniki so med najbolj ogroženimi življenjskimi okolji v Evropi. Glavni cilj je ohranitev oligotrofnih travnišč v kulturni krajini, ki je bogata z ogroženimi vrstami, s pomočjo trajnostne rabe tal in pravične trgovine z vrsto Arnica montana.

Dejavniki uspeha: V sodelovanju z Weledo podjetji organizirata usposabljanja za lokalne nabiralce, da bi zagotovili trajnostno nabiranje socvetij arnike. Nabrani sveži material v skladu z ustreznimi higienskimi pogoji in ob ustreznih temperaturah prepeljejo v lokalno sušilnico, kjer ga procesirajo ob optimalnih pogojih. Končni certificirani organski proizvod, suho socvetje arnike, je visokokvaliteten. Po poštenih cenah ga odkupi Weleda AG.

Društvo Odkrij naravo, Cluj Napoca, Romunija | Promocija trajnostnega turizma

Društvo Odkrij naravo je bilo ustanovljeno kot posledica projekta IART Territories (Inovativna in odgovorna turistična področja). Delovanje dejavnosti konjeniškega turizma so se začele leta 2006. Od leta 2010 društvo ponuja programe usposabljanja in certificirane programe za konjeniške vodiče. Trenutno v okviru programa dela do sedem ljudi: večina jih dela projektno.

Napori za ohranitev biotske raznovrstnosti: Ideja omrežja je razviti majhna podjetja, ki bi delala odgovorno, da bi izboljšala konkurenčnost v ruralnih področjih.

Dejavniki uspeha: Glavni cilj društva Odkrij naravo je promovirati konjeniški turizem kot priložnost ekološkega turizma za ruralne skupnosti okrog in znotraj zaščitenih območij gorovja Apuseni in drugih regij v Romuniji. Jahanje konj ima v regiji zelo dolgo tradicijo.

OBMOČJE ZAVAROVANE KRAJINE BIJAMBARE

Območje zavarovane krajine Bijambare meri le 497 hektarjev. Locirano je v vzhodni Bosni in Hercegovini severno od Sarajeva. Za regijo so značilni valoviti gorski travniki, gozdovi in apnenčasti skalnati grebeni. V zavarovani krajini je mogoče najti več kot 800 vrst višjih rastlin, številne vrste sesalcev, ptic, plazilcev, dvoživk, mehkužcev in žuželk. Kraški pojavi, kot so vrtače in jame, so izoblikovali pokrajino. Znotraj meja zavarovanega območja ni podjetij. Deset skupnosti, ki zavarovano območje obkroža, pa se lahko pohvali z omrežjem manjših podjetij, ki proizvajajo proizvode v glavnem iz lokalnih zelišč in lesa.

Učna pot v Zavarovani krajini Bijambare, Bosna in Hercegovina, Veliija Hasanbegović (Visit BiH) ©

BIOHALILOVIĆ D.O.O., Ilijaš, Bosna i Hercegovina | Kmetijstvo in predelava zelišč

Biohalilović d.o.o. je družinsko podjetje, ki je bilo ustanovljeno leta 1983. Goji zdravilna in aromatična zelišča, žita in zelenjavo na področju 150 hektarjev na višini 1000 metrov nad morjem. Pod znamko »Liliya« proizvajajo zdravilna in aromatična zelišča, čaje, eterična olja in okrasne predmete. Podjetje ima 10 zaposlenih in dodatno 100 sezonskih delavcev. Svoje proizvode prodajajo v lokalnih trgovinah in neposredno mednarodnim farmacevtskim podjetjem in lekarnam.

Napori za ohranitev biotske raznovrstnosti: Proizvodi so pod nadzorom dveh organskih certifikacijskih shem (za evropski in ameriški trg). Ajda in druge lokalne rastline, ki naravno izhajajo iz področja, kot so kamilica (*Chamomilla* off.), melisa (*Melissa* off.) in lepa plahtica (*Alchemilla* sp.), so glavni proizvodi.

Dejavniki uspeha: Biohalilović ponuja vrsto priljubljenih zdravilnih rastlin. Zahvaljujoč visoko razviti tržni strategiji, ki je bila razvita v okviru USAID projekta, in njihovih visokokvalitetnih proizvodov, so povečali svoje dohodke.

STANDARD FURNITURE FACTORY, Ilijaš, Bosna i Hercegovina | Predelava lesa, proizvodnja pohištva

Standard Furniture je bilo ustanovljeno pred petdeset leti. Danes ima 750 zaposlenih. Njihovo pohištvo je izdelano iz lesa (hrast, bukev, oreh), ki predvsem izhaja iz regije, delno pa je uvožen iz EU. Njihovi stoli so oblaženi z usnjem, ekološkim usnjem in tkanino.

Napori za ohranitev biotske raznovrstnosti: Vsi proizvodi, ki jih proizvaja Standard Furniture, imajo FSC certifikat (Svet za nadzor gozdov). FSC standard je usmerjen k varovanju gozdov s promocijo odgovornega gozdarskega managementa in ustvarjanjem transparentnosti za potrošnika. Kriteriji preprečujejo nenadzorovano izsekavanje, kršitev človekovih pravic in onesnaževanje okolja. Osnovne funkcije gozda so tako torej lahko ohranjene.

Dejavniki uspeha: Zaradi visoke kakovosti in omejenega lokalnega povpraševanja ne prodajajo svoji proizvodov le na domačem trgu, ampak tudi po vsej Evropi.

NARODNI PARK BÜKK

Narodni park Bükkse razprostira po severni madžarski gorski verigi in meri približno 43.000 hektarjev. Za regijo so značilne kraške površine in gore, zaraščene z gozdom. Flora in favna v regiji je zelo raznovrstna s subalpskimi in submediteranskimi elementi. Jame vodijo v bogat in raznolik podzemni svet kraških pojavov, ki je zato delno odprt za turistične in terapevtske namene. Ena vas in dve naselji mesta Miskolc sta v parku in dvajset vasi je na njegovem obrobju. V regiji je aktivnih veliko majhnih družinskih podjetij. Ukvarjajo se z nabiranjem rastlin, proizvodnjo marmelad, sira ali sirupov, imajo restavracije in ponujajo nastanitev.

Zreli plodovi hruške v Narodnem parku Bukk, Madžarska, András Schmotzer ©

Bükki Sajt Manufaktúra, Mónosbél, Madžarska | Kmetijstvo, mlečni proizvodi, restavracija, gostinske storitve

Podjetje Bükki Sajt Manufaktúra, ki se ukvarja s proizvodnjo sira in ki je bilo ustanovljeno leta 2005, v regiji nadaljuje s tradicionalno sirarsko kulturo. Družinsko podjetje z dvema zaposlenima proizvede približno 800 kg sira na mesec, in sicer iz mleka, ki ga dobijo s pomočjo lastne živinoreje, alpskih koz in madžarskegagoveda. Poleti se živali pasejo na prostem, pozimi pa Tamás Sándor uporablja svoje lastno seno visoke kakovosti in krmo svojih lokalnih kolegov.

Napori za ohranitev biotske raznovrstnosti: Živali se pasejo na visokogorskih pašnikih (na višini 400-450 metrov nad morjem) v gorovju Bükk blizu narodnega parka. Ta obsežna travišča se lahko pohvalijo z bogato raznovrstnostjo zelišč. Zapustitev travišč in posledično preraščanje grmovja in dreves je resnična grožnja pokrajini. Tamás Sándorin njegova ekipa porabita veliko časa zaradi ročnega odstranjevanja grmovja. Pustijo le samorodna drevesa, kot so jabolka in

hruške. Na pašnikih ne uporablja pesticidov. Namesto zdravil za oskrbo živali uporablja mešanico zelišč.

Dejavniki uspeha: Glede na sezono pripravljajo različne visokokakovostne in raznolike specialitete iz sira. Podjetje ima različne distribucijske poti za svoje proizvode. Prodajajo približno tridesetim partnerjem. V glavnem gre za hotele in restavracije zunaj regije – sežejo vse do Budimpešte. Sir prodajajo tudi na lokalnih trgih in festivalih. Organizirajo tudi pokušine sirov. Podjetje ima certifikat »Proizvodi iz Narodnega parka Bükk«, ki ga izdajajo oblasti Narodnega parka Bükk.

Mr. Tamás Sándor

www.bukkisajt.hu/kapcsolat

hegyvidékisajt@gmail.com

Foto arhiv Bükki Sajt Manufaktúra

Archeopark, Szilvásvárad, Madžarska | Izobraževanje, potovanja

József Regős v narodnem parku organizira različne tematske pohode za šole, družine in druge skupine, kot so denimo obiski jam. Archeopark je v svoji sedanjí obliki ustanovil leta 2011. V Archeoparku, ki je edini kamenodobni park na Madžarskem, se lahko še posebej mlajši obiskovalci poučijo o zgodovini regije Bükk in izkusijo življenje starodavnih ljudi, na primer tako, da izdelujejo predzgodovinska orodja. V času visoke sezone, kar je od aprila do avgusta, so v Archeoparku zaposlene dve do tri osebe.

Napori za ohranitev biotske raznovrstnosti: Otroci se lahko v parku učijo o pomenu biotske raznovrstnosti in vplivu klimatskih sprememb. Obiskovalci dobijo multidisciplinarni vpogled v pokrajino, in sicer od arheologije do biotske raznovrstnosti.

Dejavniki uspeha: G. Regős se je začel zanimati za speleologijo pred tridesetimi leti. Od takrat je opisal več sto novih jam v Narodnem parku Bükk. Kot izvajalec uporablja jezik, ki ni specializiran, kar je pomemben dejavnik uspeha. Približno 5000 obiskovalcev pride v njegov park vsako leto. Večina jih je organizirana v skupine, kot so šolski razredi.

NARODNI PARK KALKALPEN

Narodni park Kalkalpen v Avstriji varuje območje 20.850 ha. Zanj so značilni gozdovi, ki pokrivajo več kot 80 odstotkov območja. Preostali del območja vključuje gorske bore, alpske pašnike, skalne formacije in gorske potoke. Velika raznovrstnost cvetočih rastlin, hroščev in metuljev so posebnost tega narodnega parka. Konvencionalne poslovne dejavnosti v narodnem parku Kalkapen niso dovoljene. Toda v širši regiji, katere del je park, in ima 18 občin, delujejo številna srednje velika podjetja iz kmetijskega, prehranskega in turističnega sektorja.

Pogled na gorsko verigo Sengengebirge v Nacionalnem parku Kalkalpen, Avstrija – H. Erber ©

E-mobility, Štajerska, Avstrija | Kolesarske ture, sposojanje koles in trgovina

E-mobilityje podjetje, ki deluje v narodnem parku Kalkapen. Ponuja izlete z električnimi kolesi v park in okolico. Poleg tega ponuja daljše počitnice z električnimi kolesiv druge države. Stranke lahko izberejo med različnimi vrstami izletov z raznovrstnim fokusom, kot so izleti na gorske kmetije, izleti k proizvajalcem sadnega vina ali individualne teme. Zato drugi deležniki, kot so restavracije, s pomočjo izletovprav tako zaslužijo.

Napori za ohranitev biotske raznovrstnosti: Električna kolesa omogočajo raziskovanje narave s pomočjo električnih vozil, ki ne vplivajo na okolje z onesnaževanjem ali s hrupom. Naravo lahko občuti širši krog ljudi z različnimi ravnmi fizične zmogljivosti in različnih starosti. Poleg tega vodeni izleti, ki jih omogoča E-mobility, zagotavljajo bolj razumevajoče obnašanje s strani obiskovalcev narodnega parka.

Dejavniki uspeha: E-mobility nagovarja novo skupino strank. Električna kolesa imajo veliko prednost, da lahko povežejo ljudi z različno fizično zmogljivostjo in različnih starosti. Poleg tega ponudba doseže tudi ljudi, ki se običajno ne udeležujejo kolesarskih izletov, in omogoča turistom, da lahko hkrati raziskujejo bolj obširne in višje predele. Zaradi tega ima E-mobility primerjalno prednost pred podobnimi podjetji.

kalkalpen.wild, Molln, Austrija | Trženje in distribucija prvovrstnega divjačinskega mesa

Majhno podjetje kalkalpen.wild trži divjačinsko meso iz Narodnega parka Kalkalpen in iz okoliških področij. Divjačino predelujejo v enem najbolj modernih objektov s standardi zelo visoke kakovosti. Divjačinsko meso prodajo kot prvovrstni proizvod prek interneta. Podjetje kalkalpen.wild je usmerjeno k izrabi obstoječega potenciala področja narodnega parka.

Napori za ohranitev biotske raznovrstnosti: Regulacija divjadi je v narodnem parku potrebna zaradi odsotnosti velikih mesojedcev. Divjad na zavarovanem območju in njegovi okolici običajno ne pride v stik z gnojili, pesticidi in drugimi kemikalijami, ki se uporabljajo v poljedelstvu. Poleg tega v narodnem parku divjad s strelivom, v katerem ni svinca, odstreljuje profesionalni lovci. To preprečuje kontaminacijo divjačinskega mesa s svincem in zastrupljanje drugih živali zaradi ostankov lova. Načrtujejo, da bi prepričali lovce v okolici zavarovanega območja, da bi

tudi oni uporabljali strelivo, v katerem ni svinca, da bi tako obvarovali naravo in z njihovim ulovom dosegli višjo ceno.

Dejavniki uspeha: Podjetje kalkalpen.wild namerno uporablja nekontaminirano meso kot veliko primerjalno prednost. To privlači zasebne stranke in restavracije, ki cenijo to prvovrstno regionalno meso. Trženje opravljajo s pomočjo platforme, ki je specializirana za meso najvišje kakovosti (www.nahgenuss.at), in s spletno trgovino podjetja. Podjetje kalkalpen.wild je osvojilo drugo mesto na tekmovanju idej podjetij, ki kombinirajo ohranjanje narave in trajnostni razvoj.

NOTRANJSKI REGIJSKI PARK

Notranjski regijski park pokriva približno 22.200 ha na območju, kjer mejita osrednja in južna Slovenija. Zanj so značilni neprekinjeni bukovi in jelovi gozdovi, kjer se svobodno klatita rjavi medved in ris, in presihajoče Cerknjsko jezero. Področje se ponaša z izredno biotsko raznovrstnostjo in s kraškimi jamami in travniki. Skoraj tri četrtine vseh ptic, približno polovica sesalcev in več kot dve tretjini vseh vrst metuljev, ki živijo v Sloveniji, je bilo opaženih v Notranjskem regijskem parku. Skoraj 11.500 ljudi živi v 65 naseljih, ki se nahajajo znotraj meja parka. Številni od njih imajo koristi zaradi lokalnih ekosistemskih storitev, kot so les za sečnjo, živinoreja in usmerjena rekreacija. Lokalna podjetja se v glavnem ukvarjajo z gozdarstvom in predelavo lesa, medtem ko imata turistični sektor in trajnostno kmetijstvo velik potencial za gospodarski razvoj regije.

Allium angulosum v polnem cvetenju v Notranjskem regijskem parku, Slovenija - Jošt Stergaršek ©

Društvo Modro Nebo (Blue Sky Society), Pivka, Slovenija | Vodič, okoljsko izobraževanje

Marko Cvetko je predsednik društva Modro nebo in dela kot vodič, ki ponuja pohodništvo na območju Notranjskega regijskega parka. Lahko si rezervirate enodnevne izlete, ki vključujejo naravne in kulturne vidike. Na izletih se obiščejo zgodovinski kraji, naravne znamenitosti in lokalne turistične kmetije.

Napori za ohranitev biotske raznovrstnosti: Izlete se rezervira za majhne skupine ne več kot dvajsetih ljudi, da bi se zmanjšal negativen vpliv na floro in favno. Med izleti Marko obiskovalcem pove o vrednosti rastlin in živali na jasen način in s prikazom uporabe divje hrane in naravnih gradbenih materialov. Poleg tega pokaže redke rastline, kot so orhideje in rastline dvoživke okoli Cerknškega jezera.

Dejavniki uspeha: Marko Cvetko in društvo Modro nebo uspešno kombinirata impresivno naravo z vrednimi informacijami o lokalni biotski raznovrstnosti. Poleg tega je Marko Cvetko lastnik majhne kmetije, kjer goji različne rastline, ki jih uporablja za delavnice o zeliščarstvu in organskem kmetovanju.

Tekavča Ograda, Grahovo, Slovenija | Turistična kmetija: restavracija, nastanitev, kmetovanje

Tekavča ograda je turistična kmetija, ki je bila zgrajena na tradicionalen način leta 1997. Kmetija ponuja nastanitev (19 postelj), prostor za camping in ima restavracijo, ki pripravlja domače obroke s sestavinami iz njihovega organskega vrta. Poleg tega nudijo informacije o parku, izposojajo kolesa in nudijo informacije o bližnjih zanimivih točkah.

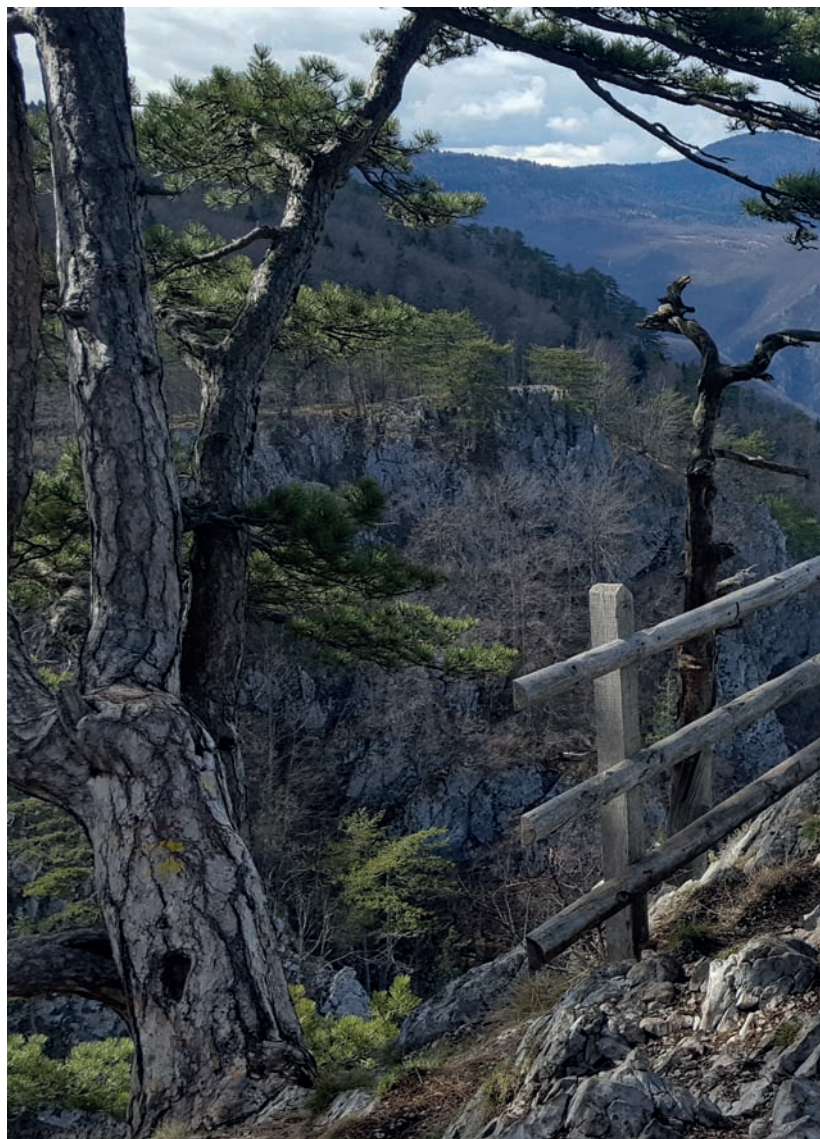
Napori za ohranitev biotske raznovrstnosti: Zelenjavo pridelujejo brez pesticidov. Različne vrste pridelkov pridelujejo ročno. Zelišča, gozdne sadeže in gobe nabirajo v regijskem parku. Pridelek in nabrane rastline iz regijskega parka predelujejo v marmelado, likerje in čaje, ki so na voljo turistom, da lahko ti uživajo v kakovosti in vrednosti naravnih proizvodov.

Dejavniki uspeha: Doma pridelano hrano uporabljajo za pripravo tradicionalnih specialitet iz notranjske regije. Tekavčaograda ima atraktivno ponudbo, ki temelji na lokalnih jedeh in organskih proizvodih.

NARODNI PARK TARA

Narodni park Tara je gorski masiv v zahodni Srbiji, ki obsega področje skoraj 25.000 hektarjev. Kraško planoto sekajo številni kanjoni in soteske. Narodni park Tara je tipično gozdno območje, ki ga pretežno pokrivajo mešani gozdovi, ki vključujejo pomembne endemične vrste, kot so omorika in Pančičeva kobilica. Poleg tega je v parku najti številna arheološka najdišča in spomenike, ki segajo od obdobja neolitika do današnjih dni. Lokalna podjetja se v glavnem ukvarjajo z gozdarstvom in predelavo lesa, medtem ko imajo turistični sektor, proizvodnja medu in žganje kuha dosti potenciala za gospodarski razvoj regije.

Banjska Stena – najbolj poznano in najlepše razgledišče v regiji, Srbija, Edmir Prašović ©

BB Klekovača, Bajina Bašta, Srbija | Žganjekuha

BB Klekovačaje bila ustanovljena leta 1953 in je najstarejša srbska obstoječa žganjekuha, ki je znamenita zaradi svojega slivovega žganja v kombinaciji z regionalno nabranimi brinovimi jagodami. Žganje je proizvedeno v skladu s tradicionalnim receptom v Bajini Bašti blizu gorovja Tara. Podjetje ima sedem uslužbencev. Stalno proizvaja približno 200.000 litrov visokokvalitetnega žganja. V supermarketih, pivnicah in restavracijah vsepovsod po Srbiji prodajajo enajst različnih vrst žganja, določeno količino pa tudi izvozijo.

Napori za ohranitev biotske raznovrstnosti: Gojenje regionalne vrste slive v zadnjih 150 letih, in ki jo predeluje žganjekuha, prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti. Skoraj vse sadje, ki ga uporabijo, zraste lokalno.

Dejavniki uspeha: Za vse vrste BB žganja izberejo najboljše sadje iz regije. BB Klekovača ne le proizvaja sadno žganje, ampak tudi nudi pakušine, izlete in nastanitev. Žganje kuha je večkratni dobitnik številnih priznanj v Srbiji in tujini. Podjetje uporablja regijo gorovja Tara kot geografsko znamko za svoje oglaševanje. Njihov novi slogan je »Srce Drine, duša Tarek«. Da bi poudarili regionalni značaj proizvoda, so na njihovi spletni strani objavljene slike parka, medtem ko je njihov logotip v podobi medveda.

Gorštak d.o.o., Bajina Bašta / Braneško polje, Čajetina, Srbija | Predelava lesa

Gorštak je podjetje, ki se ukvarja s predelavo lesa in ima 75 uslužbencev. Izvirno je bilo ustanovljeno znotraj narodnega parka leta 1991. Gorštak proizvaja pelete, lesene hiše in pohištvo. Manj kot tretjina predelanega lesa izhaja iz Narodnega parka Tara, več kot polovica iz zahodne Srbije in manjši del je uvožen iz Bosne.

Napori za ohranitev biotske raznovrstnosti: Gorštak ima FSC certifikat in je tako usmerjeno v promocijo trajnostne uporabe gozdnih virov. Njihovi peleti so proizvedeni iz drobnega lesa in ne vsebujejo kemičnih dodatkov. Podjetje je vključeno v akcije pogozdovanja na področjih Tare in Zalatibora, kjer so v zadnjih nekaj letih pogozdili privatna zemljišča.

Dejavniki uspeha: Podjetje je iz majhnega podjetja zrasklo v priznano podjetje, ki nenehno investira v proizvodni proces in kakovost. Osredotočajo se na storitve za stranke tako, da so zanesljivi in nudijo profesionalne proizvode.

NARAVNI PARK ŽUMBERAK- SAMOBORSKO GORJE

Naravni park v severozahodnem delu Hrvaške se razprostira na 34.200 hektarjih raznolike pokrajine. Tradicionalne vasi, polja, travniki, sadovnjaki in gozdovi so tam, kjer se srečujejo značilnosti Dinaridov, Alp in Panonskega bazena. Te karakteristike zagotavljajo, da je področje dom različnim vrstam flore in favne. Prepleteni s trgovskimi potmi že od predzgodovinskih časov, so bili hribi v Žužemberku vedno prostor kulturne raznolikosti. Bogata arheološka najdišča utrjenih naselbin, pokopališč, sakralne arhitekture in drugih ostankov človeške dejavnosti pripovedujejo zgodbe o težavah vsakdanjega življenja iz predzgodovinske, rimske, srednjeveške in moderne dobe. Najbolj specifičen nedavni kulturni vpliv se je zgodil v 16. stoletju s kolonizacijo (v glavnem) pravoslavne krščanske populacije Uskokov, ki so pustili sledi populacijske gostote in pokrajinske heterogenosti, gospodarskega razvoja, navad in verovanj.

Panoramski pogled na Mrzlo polje v Naravnem parku Žumberak-Samoborsko gorje, Hrvaška - Romeo Ibrisević ©

B&B Podžumberak, Kostanjevac, Hrvaška | Turizem, vrtnarstvo

B&B PODŽUMBERAK je družinska turistična kmetija, kjer pridelujejo hrano, kuhajo tradicionalne obroke in jih strežejo gostom, ki tam prenočijo. Ponujajo vrsto dejavnosti. Gosti se jim lahko pridružijo pri dnevnih opravilih (vrtnarjenje, nabiranje zelenjave in sadja, nabiranje jagodičevja, žganjekuha, grabljenje sena) ali pa udeležijo pohodov po travnikih in gozdovih ali voženj s kolesom. Goste informirajo o zavarovanem območju in delijo promocijske materiale in zemljevide.

Napori za ohranitev biotske raznovrstnosti: Vsa hrana, ki jo nudijo, je proizvedena na tradicionalen način brez uporabe pesticidov: večina hrane zraste na njihovem vrtu. Ekstenzivna pridelava domorodnih sort in tradicionalna proizvodnja hrane prispevata k ohranjanju in spoštovanju lokalne biotske raznovrstnosti. To še bolj drži, ker kupujejo

meso in mlečne proizvode od lokalnih proizvajalcev in s tem prispevajo k vzdrževanju travnišč.

Dejavniki uspeha: Obiskovalci lahko aktivno sodelujejo pri vseh dejavnostih na kmetiji. Tako se naučijo tradicionalne pridelave hrane in sprejmejo kulturo področja. Položaj znotraj naravnega parka in njegovo neonesnaženo okolje sta uporabljena kot edinstvena značilnost.

Etno hiša po Okićem, Klake, Hrvatska | Turizam i ugostiteljstvo

Etno hiša po Okićem je družinsko podjetje, ki nudi številne storitve turistom in lokalnim prebivalcem. Poleg nastanitve in prostora za camping družina Slakoper otrokom nudi ekskurzijo in izobraževalne delavnice, kot so delavnice peke kruha na tradicionalen način. Doma proizvedeno hrano nudijo ob družabnem druženju v avtentični ruralni kmečki hiši.

Napori za ohranitev biotske raznovrstnosti: Hrana, kot so sadje, zelenjava, sir, vino, žganje (rakija), kruh, soljeno (dimljeno) meso, ki jo ponujajo v restavraciji, kupujejo lokalno. Zagotavljajo jo majhni lokalni proizvajalci. Ker hiša stoji na meji področja naravnega parka, obveščajo obiskovalce o zavarovanem območju in delijo promocijske materiale in načrte. Nekatere izobraževalne dogodke, ki jih nudi naravni park, organizirajo v Etno hiši.

Dejavniki uspeha: Etno hiša zagotavlja zbirko tradicionalnih artefaktov, ki nazorno kažejo, kakšen je tradicionalen način življenja na podeželju. Ta zbirka, kakor tudi tradicionalna hrana, pomaga ohranjati kulturno dediščino.

6. Naslednji koraki – ukrepaj – vključi se v projektne aktivnosti

Ta publikacija je le prvi korak proti razvoju in promociji sonaravnega podjetništva v sedmih pilotnih regijah. V okviru projekta ECO KARST načrtujemo nadaljnje dejavnosti v prihodnjih mesecih, da bi prispevali k trajnostnem razvoju regij.

Delavnice o sonaravnem podjetništvu in lokalne ekosistemske storitve

Na številnih delavnicah imajo lokalni podjetniki, društva in oblasti priložnost identificirati potencialno sonaravno podjetništvo, ki temelji na obstoječih ekosistemskih storitvah. Razpravlja se o oprijemljivih korakih za vzpostavitev novega ali nadaljnega razvoja obstoječih podjetij in razviti bodo akcijski načrti.

Usposabljanje za zeleno podjetništvo

Da bi podprli lokalno podjetništvo, bomo v okviru projekta ECO KARST v vseh sedmih pilotskih regijah ponudili usposabljanje za zeleno podjetništvo. V okviru tega usposabljanja bodo strokovnjaki predstavili praktične nasvete in dragoceno znanje ustanoviteljem novih podjetij.

Nagrada za sonaravno podjetništvo

Z namenom nagrajevanja obetavnih podjetniških pristopov in z namenom, da bi ti postali bolj znani, bo na vseh sedmih projektnih območjih podeljena nagrada za dobro sonaravno podjetništvo. Žirija bo sestavljena iz lokalnih deležnikov in projektnih strokovnjakov. Sodelujejo lahko samo podjetja iz pilotnih regij. Če vas zanimajo te projektne dejavnosti, prosimostopite v stik z Notranjskim regijskim parkom ali Zavodom za gozdove Slovenijeglede projekta.

Gorska veriga Sengengebirge, Foto F. Sieghartsleitner ©

7. Nadaljnji primeri sonaravnega podjetništva

Organsko kmetovanje in ekološki turizem

Sapoori di Bea; Abruzzo, Italija

Družinska kmetija v Narodnem parku Majella; proizvaja starodavna žita s pomočjo uporabe tradicionalnih tehnik; otrokom ponuja okoljsko izobraževanje; obiskovalcem zagotavlja lokalno pridelano hrano.

<http://www.saporidibea.it/en/agriturismo/>

Zbirka divjih zelišč

Plantamell; Svrlijig, Srbija

Družinsko podjetje, ki zaposluje lokalne nabiralce, ki zbirajo več kot 100 različnih vrst divjih rastlin in zelišč na redko poseljenem območju več kot 500 km² brez intenzivnega kmetijstva ali industrije; certificirano po FairWild standardu, ki izkazuje trajnostno in pošteno nabiranje divjih produktov.

www.fairwild.org/news/2017/8/14/wild-about-rose-hips-in-serbia-newly-certified-ingredients-o.html

Proizvodnja zdravilnega balzama

KareliaArcticOy; Helsinki, Finska

Proizvodnja balzama z zdravstvenimi funkcijami iz smrekove smole; uporaba stoletja starega recepta; nobeno drevo ni poškodovano med zbiranjem smole, ker ne uporabljajo težke opreme; lastnik gozda ima finančno korist, kar omogoča trajnostno gospodarjenje z gozdom.

<http://pihqqa.com/en/>

Proizvodnja in predelava soli

Soline pridelava soli; Portorož, Slovenija

Sol pridobivajo s pomočjo povsem naravne kristalizacije v Naravnem parku Sečoveljskih solin; delo opravijo ročno in z uporabo zgodovinskega orodja; proizvode za nego kože ponujajo neposredno v lokalnem zdravilišču in jih izvažajo po vsem svetu.

<http://www.soline.si/en/shop>

Proizvodnja, predelava, distribucija mesa in živalskih proizvodov

Bäuerliche Erzeugergemeinschaft Schwäbisch Hall, Nemčija

Velika regionalna zadruga kmetijskih podjetij, mesarstev mlekarn, restavracij in trgovin, ki delajo z mesom in živalskimi proizvodi, ki so proizvedeni regionalno, in to brez uporabe antibiotikov in genetsko spremenjenih rastlin; stara vrsta prašičev, ki je bila na robu izumrtja, je bila ponovno uvedena s strani enega od kmetov.

www.besh.de

Proizvodnja in trženje destilatov

Stählemühle; Eigeltingen-Münchhof, Nemčija

Edinstveni in visoko cenovni destilati in likerji iz različnih vrst sadja, jagodičevja, oreščkov, rastlin in zelenjave; redke vrste, ki se jih v majhnih količinah nabere v gozdu, se predela in proda.

www.staehlemuehle.de/de/index.php

Trženje visokokakovostne hrane

Genusshandwerker; Düsseldorf, Nemčija

Spletni maloprodajni trgovec visokokakovostnih in posebnih proizvodov iz vse Evrope; specialitete iz starih in tradicionalnih vrst se lahko kupijo v spletni trgovini; kompenzacija CO2 emisij za bolj okoljsko prijazno vrednostno verigo.

www.genusshandwerker.de/Produzenten/

Trženje proizvodov za ohranitev organske biosfere

Vivasphera; Petersberg, Nemčija

Organski proizvodi iz nemških biosfernih regij; vsak izdelek prispeva k ohranitvi posebnih vrst, ki jih opazujejo strokovnjaki; proizvode razdeljujejo trgovci na debelo, organske trgovine in delikatese.

www.vivasphera.de

Kavarna / restavracija

Muir Woods Trading Company;
Mill Valley, Združene države Amerike

Locirana v Muir Woods, nacionalnem spomeniku v Kaliforniji; ponujajo lokalno hrano; izvajajo varstvo vode, varčevanje z energijo, management odpadkov in reciklažne tehnike, da bi prispevali k ohranitvi virov v parku.

www.muirwoodstradingcompany.com/think-green/

Prehranjevanje rjavih škarnikov

Girgin Farm; Rhayader, Združeno kraljestvo

Kmetija, ki je začela hraniti rjave škarnike v 90. letih, ko so bile ptice v Združenem kraljestvu zelo redke; tako so pomagali ohraniti vrsto in zdaj vsak dan hranijo do 500 živali; obiskovalci plačujejo pristojbino, da lahko pridejo opazovat hranjenje; kmetija ima tri zaposlene.

www.gigrin.co.uk

Ekološki turizem

GreenVisions; Sarajevo, Bosna in Hercegovina

Ekološki turizem in okoljevarstvena skupina, ki ponuja sprehode in pohode po gorah; pionir v Bosni in Hercegovini; zavezana promociji in ohranjanju naravne in kulturne dediščine višavja; nastanitev je običajno na domovih vaščanov ali v gorskih kočah. Obroke, ki so tradicionalni in organski, priskrbijo lokalni prebivalci.

www.greenvisions.ba

Ekološki turizem

Limes Farm; Ludham, Združeno kraljestvo

Počitniške hišice z "Nagrado za Zeleni turizem"; različni naporji za izboljšanje prijaznosti do okolja; fotovoltaični paneli, škatle za gnezdenje za netopirje, sove in lastovke, področja za divje rastline, hotel za žužke; prostovoljne donacije v vrednosti £1,00 se lahko pošljejo na "Love theBroads", organizacijo, ki zbira sredstva za podporo varovanju krajin in narave v nacionalnem parku.

www.limesfarmholidays.co.uk/About/Green-Credentials/

Slovarček pojmov

Akcijski načrt za biotsko raznovrstnost	Načrt ohranjanja ali izboljšanja biotske raznovrstnosti. (Earthwatch, 2000)
Avtohtono	Domorodno - Kar izvira iz obravnavanega območja , na primer (npr. kamnine v geologiji, živalske in rastlinske vrste pri ohranjanju narave ali drevesa in grmi v gozdarstvu);
Bilanca hranil	Razlika med vnosi hranil, ki vstopajo v kmetijski sistem (predvsem živinorejski gnoj in gnojila), in izhodi hranil, ki zapuščajo sistem (absorpcija hranil za proizvodnjo pridelkov in domačih živali). (Slovarček, OECD)
Biološko zatiranje škodljivcev	Metoda nadzora škodljivcev, bolezni in plevela v kmetijstvu, ki se opira na naravne plenilce, parazitizem ali druge naravne mehanizme, ki omejujejo razvoj patogenih organizmov. (FAO, 2018)
Biotska raznovrstnost	Biotska raznovrstnost je variabilnost med živimi organizmi, vključno s kopenskimi, morskimi in drugimi vodnimi ekosistemi in ekološkimi kompleksi, katerih del so; vključuje raznolikost znotraj vrst, med vrstami in ekosistemi. (Konvencija o biološki raznovrstnosti, 1992)
Blažilna površina	Površina, ki meji na zavarovano območje; prehodna površina med območji z različnimi cilji upravljanja. (Konvencija o biološki raznovrstnosti, glosar)
Certifikat FSC (Forest Stewardship Council)	Cilj standarda FSC je ohranjanje gozdov s spodbujanjem odgovornega upravljanja gozdov in ustvarjanjem preglednosti za potrošnika. Merila certifikata preprečujejo nenadzorovano krčenje gozdov, kršitve človekovih pravic in onesnaževanje okolja.
Divje vrste	Organizmi (živali, rastline ali glive), ki živijo v naravi ali ujetništvu in niso bili podvrženi gojenju, ki bi jim spremenilo naravne lastnosti. (Konvencija o biološki raznovrstnosti - glosar)
Domorodne kulturne rastline in pasme	Domorodne kulturne rastline in pasme, ki so se s pomočjo človekove selekcije razvile na obravnavanem območju. (FAO)
Domorodne vrste	Naravne rastlinske in živalske vrste, ki so se razvile na določenem območju ali regiji. Imenujejo se tudi avtohtone vrste. (Konvencija o biološki raznovrstnosti - glosar)
Ekosistem	Dinamičen kompleks skupnosti rastlin, živali in mikroorganizmov ter njihovega neživega okolja, ki deluje kot funkcionalna enota. (Konvencija o biološki raznovrstnosti, 1992)
Ekosistemske storitve	Koristi, ki jih ljudje dobivamo iz ekosistemov. Ti vključujejo oskrbovalne storitve, kot so hrana in voda; uravnalne storitve, kot so blaženje poplav in suš ter preprečevanje degradacije tal in bolezni; podporne storitve, kot so tvorjenje tal in kroženje hranil; ter kulturne storitve, kot so rekreativne, duhovne, verske in druge nematerialne koristi. (Ocena ekosistemov za tisočletje)
Ekstenzivno kmetijstvo	Sistem pridelave kmetijskih pridelkov z uporabo majhnih količin delovne sile in kapitala glede na površino obdelovalnih zemljišč. Donos pridelkov v ekstenzivnem kmetijstvu je odvisen predvsem od naravne rodovitnosti tal, terena, podnebja in razpoložljivosti vode. (www.britannica.com)
Erozija tal	Odmik in premikanje zgornjega dela tal oziroma talnega materiala iz zgornjega dela profila z delovanjem vetra ali tekoče vode, zlasti zaradi sprememb, ki jih prinaša človekova dejavnost (kot so neprimerne ali slabo vodene kmetijske prakse). (EEA, 2013)
Favna	Vse živali na določenem območju. (Konvencija o biološki raznovrstnosti - glosar)
Flora	Vse rastline, ki jih najdemo na določenem območju. (Konvencija o biološki raznovrstnosti - glosar)

Habitat	To je območje naravnega pojavljanja organizma ali populacije. (Konvencija o biološki raznovrstnosti, 1992). Habitat je življenjski prostor.
Herbucid	Pesticid, ki ubija plevel in druge rastline, ki rastejo, kjer jih ne želijo. (Agencija za okolje ZDA)
Invazivna tujerodna vrsta	Invazivna tujerodna vrsta je tista tujerodna vrsta, za katero je bilo ugotovljeno, da njen vnos ali širjenje ogroža ali ima škodljive vplive na biotsko raznovrstnost in povezane ekosistemske storitve. Poleg škode za biotsko raznovrstnost, lahko invazivne tujerodne vrste negativno vplivajo tudi na gospodarstvo in zdravje ljudi. (Uredba 1143/2014/EU)
Konvencionalno kmetijstvo	Pri konvencionalnem kmetijstvu se uporabljajo semena, ki so bila gensko spremenjena z uporabo različnih ekološko necertificiranih tradicionalnih načinov gojenja, razen biotehnoških postopkov. Nekatere konvencionalne rejske metode so se razvijale skozi tisočletja in so privedle do razvoja rastlin s hitrejšo rastjo, višjimi pridelki, večjo odpornostjo proti škodljivcem in boleznim, večjimi semeni ali bolj sladkim sadjem. (USDA, 2015)
Kulturne storitve ekosistemov	Nematerialne koristi, ki jih zagotavljajo ekosistemi, kot so duhovno bogatenje, kognitivni razvoj, navdih, sprostitve, družbene povezave, kulturna dediščina, estetska doživetja in eko-turizem.
Naravi prijazno poslovanje	To je poslovanje, ki z dejavnostmi trajnostne rabe in ohranjanja biotske raznovrstnosti omogoča ustvarjati dobiček in pravične koristi. (IUCN, 2009)
Naravni habitat	Območja, ki jih sestavljajo življenjske združbe rastlinskih oziroma živalskih vrst, ki so večinoma avtohtonega izvora in na njih človekova dejavnost ni bistveno spremenila primarnih ekoloških funkcij in sestave vrst. (IFC, 2012)
Območja visoke ohranitvene vrednosti (HCVA)	Območja visoke ohranitvene vrednosti (HCVA) so naravni habitati, ki so izjemnega pomena –zaradi izjemnih bioloških, ekoloških, socialnih ali kulturnih vrednot. Ta področja je treba ustrezno upravljati, da bi ohranili ali izboljšali opredeljene vrednote. (https://www.hcvnetwork.org/)
Oligotrofna travišča	Travnate površine, predvsem travniki, na pustih tleh, torej na tleh z nizko vsebnostjo mineralnih snovi (hranil). Taka travišča so lahko razvita na suhih ali vlažnih tleh in so praviloma življenjski prostor (habitat) ogroženih vrst občutljivih na spremembe ustaljene kmetijske prakse. Travnate površine na mokrih, slabo hranljivih, pogosto šotnih tleh, v borealni, nemoralni in stepski coni. Vključujejo višje kisljavine, na katerih prevladuje <i>Molinia caerulea</i> , in nižja mokra travinja z vrstami <i>Juncus squarrosus</i> , <i>Nardus stricta</i> in <i>Scirpus cespitosus</i> . (Klasifikacija habitatov EUNIS)
Organsko certificiranje	Organsko certificiranje je mednarodno priznan niz standardov, ki ima namen dokazati, da so bili kmetijski in živilski proizvodi izdelani s poudarkom na varstvu tal in vode, izboljšanju biotske raznovrstnosti ter odgovorni rabi energije in naravnih virov. (www.bureauveritas.com)
Oskrbovalne storitve ekosistemov	Materialni proizvodi, ki jih zagotavljajo ekosistemi, kot so hrana, žitarice, sadje, gorivo, vlaknine (les, volna), zelišča, naravna zdravila, okrasni materiali (rože, školjke) itd.
Patogen	Patogen je klica (mikroorganizem), ki lahko pri gostitelju povzroči bolezen. Patogeni so večinoma mikroskopski, kot so bakterije, virusi, protozoji in glive. (biologija na spletu)
Pesticid	Pesticid je sredstvo (strup), ki uničuje ali nadzira škodljive organizme ali bolezni ali čisti rastline ali rastlinske proizvode med proizvodnjo, skladiščenjem in prevozom. Vrste pesticidov so: herbicidi (zatiranje rastlin), fungicidi (zatiranje gliv, rje, sneti in plesni), insekticidi (zatiranje insektov), rastni regulatorji in biocidi (sredstva za odganjanje in zatiranje žuželk, dezinfekcijska sredstva,...). (Evropska komisija)
Polikultura	Polikultura je sredstvo naravnega zatiranja škodljivcev v trajnostnem ribogojstvu, kjer so nekatere vrste, kot so školjke, sposobne koncentrirati in akumulirati patogene mikroorganizme in kemične snovi v onesnaženih vodah, s čimer se zmanjša potreba po pesticidih. (www.sciencedirect.com)
Polnaravni habitati	To so življenjski prostori, na katere vplivajo človekove dejavnosti, vendar niso izgubili svoje strukture in so zelo podobni naravnim habitatom. Polnaravni habitati so lahko tudi umetno ustvarjeni habitati, ki so bili večinoma prepuščeni naravnemu razvoju in so zanje značilne domorodne rastlinske in živalske vrste. Primeri so lahko, vendar niso omejeni na: <ul style="list-style-type: none"> • žive meje, grmičevje, drevorede, pasove drevja, • posamezna drevesa (živa in mrtva), varovalni pasovi, neobdelana zemljišča, cvetlični pasovi, pobočja, grebeni, pogozdena območja, vodni elementi (soteske, potoki, jarki), • negospodarjeni robovi ali pasovi, ki se ne uporabljajo za pašo

Pravična trgovina	Pravična trgovina je trgovina, pri kateri se dobiček od prodaje blaga pravično razdeli med proizvajalca in trgovca ki ne temelji na izkoriščanju proizvajalcev. Pravična trgovina je trgovinsko partnerstvo, ki temelji na dialogu, preglednosti in spoštovanju in si prizadeva za večjo enakopravnost v mednarodni trgovini. Prispeva k trajnostnemu razvoju z zagotavljanjem boljših trgovinskih pogojev in zaščite pravic marginaliziranih proizvajalcev in delavcev. (WFTO , 2018)
Trajna travišča	Trajna travišča so zemljišča, ki se že najmanj pet let uporabljajo za gojenje trav ali drugih zelenih krmnih rastlin, bodisi z naravnim obnavljanjem, ki lahko vključuje pašo, ali s sejanjem. (Glosar, škotska vlada, podeželska plačila in storitve)
Travniški sadovnjaki	Travniški sadovnjaki so opredeljeni kot nasadi visokodebelnih sadnih dreves, ki so raztreseni na travnikih, pašnikih ali obrobni poteh. Ker so drevesa dobro razporejena, se lahko sadovnjaki hkrati uporabljajo tudi za pridelavo sena ali pašo govedi. (www.rabenhorst.de)
Tujerodne vrste	Vrsta ali podvrsta, vnesena zunaj svoje naravne pretekle ali sedanje razširjenosti (Sekretariat Konvencije o biološki raznovrstnosti, 2002). Gre za vrste, ki jih je v novo 'domovino' zanesel človek oz. z njihovega naravnega območja razširjenosti niso prišle po naravni poti.
Uravnalne storitve ekosistemov	To so ekosistemski procesi, ki zagotavljajo stabilne in varne življenjske razmere, kot so uravnavanje kakovosti zraka, uravnavanje podnebja, zmanjševanje erozije, čiščenje vode, omejevanje bolezni in škodljivcev, oprraševanje, blažitev poplav, itd.
Vezava ogljika	Biološka vezava ogljika (ponor ogljika) je biokemijski proces absorpcije atmosferskega ogljika s strani živih organizmov, vključno z drevesi, mikroorganizmi v tleh in kmetijskimi kulturami, ki vključuje shranjevanje ogljika v tleh. S tem se zmanjšuje raven atmosferskega ogljikovega dioksida. (OECD, 2011)
Višje rastline	Višje rastline so rastline, ki uporabljajo specializirano tkivo za transport hrane in vode na različna območja v rastlini. Primeri višjih rastlin vključujejo drevesa, cvetje, trave in vinsko trto. Višje rastline imajo korenine, liste in steblo, semenke pa tudi cvetove. (www.sciencing.com)
Vrste	Skupina organizmov, ki si lahko med seboj izmenjujejo gene, ne morejo pa si jih s predstavniki drugih vrst. (Konvencija o biološki raznovrstnosti - glosar)
Zavarovane / ogrožene vrste	Vrste rastlin, živali in gliv, ki so razglašene kot ogrožene z nacionalnimi zakoni ali sistemi razvrščanja ali so ogrožene ali kritično ogrožene v skladu z rdečim seznamom ogroženih vrst IUCN™ oziroma so navedene v dodatkih I, II ali III Konvencije o mednarodni trgovini z ogroženimi prosto živečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami (CITES). Ogrožene vrste: Organizmi, katerim zaradi različnih dejavnikov ogrožanja grozi izumrtje. Na podlagi spremljanja stanja populacij takih vrst strokovnjaki opredelijo, v katero kategorijo ogroženosti sodijo in jih uvrstijo na t.i. rdeči seznam ogroženih vrst. Neka vrsta je lahko ogrožena v državnem, evropskem ali svetovnem merilu. Močno ogrožene vrste so navedene tudi v prilogah različnih konvencij in direktiv, kot je npr. Konvencija o mednarodni trgovini z ogroženimi prosto živečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami (CITES). Zavarovane vrste: Organizmi, ki so v Sloveniji zavarovani z Uredbo o prosto živečih vrstah in jih je prepovedano loviti, odnašati iz narave, nabirati za šopke ali drugo uporabo in namerno poškodovati. Zavarovanje je en od pristopov, ki jih je treba upoštevati, če želimo ohraniti te vrste.
Zavarovano območje	Zavarovano območje je jasno geografsko opredeljen del zemeljskega površja, ki je priznan, namenjen in upravljan za dolgoročno ohranjanje narave s povezanimi ekosistemskimi storitvami in kulturnimi vrednotami. (IUCN, 2008)

Interreg

EUROPEAN UNION

Danube Transnational Programme

ECO KARST

REPUBLIC OF SLOVENIA
MINISTRY OF AGRICULTURE,
FORESTRY AND FOOD

CANTON SARAJEVO
Ministry of Physical Planning,
Construction and Environmental
Protection

Informacije in mnjenja v tej publikaciji so delo avtorjev publikacije in projekta ECO KARST in niso nujno odraz uradnega mnenja Evropske unije/Transnacionalnega programa Podonavje in pristojnih organov. Uporaba informacij iz publikacije je odgovornost uporabnika.

Projekt je sofinanciran s skladi Evropske unije (ERDF in IPA)
www.interreg-danube.eu/approved-projects/eco-karst

Zavod za gozdove Slovenije
Večna pot 2, 1000 Ljubljana, +386 14700081, aleksander.golob@zgs.si, ana.bordjan@zgs.si

Notranjski regijski park
Tabor 42, 1380 Cerknica, Telefon: +386 17090636, jost.stergarsek@notranjski-park.si